

Om de Fellenbergſke Fattigſkoler, af Breve fra Hofwyl.

Det Fellenbergſke Institut i Hofwyl i Schweiz, hvis Niemed er at danne fattige, hjælpeløſe Børn af Landalmuen til ſædelige, arbejdsomme, tarvelige Menneſker, ſom uden at falde det Offentlige til Byrde, kunde ernære ſig ſelv, fornemmelig ved Landbrug, har tilbraget ſig megen Opmærksomhed ved det Held, der har ledsaget denne i menneſkekjærlig Henſigt ſtiftede Underviisnings-Anſtalt, og Indretningen fandt Efterligning paa mange Steder i Schweiz, ſiden ogſaa i Holland og Preußen. — Børnene øves om Sommeren næſten hele Dagen paa Marken ved Landarbejde, paſſende for deres Kræfter, og deres Lærere arbejder beſtandigen med dem; der anvendes paa denne Aarstid til den egentlige Skole-Underviisning ikkun ſaa Limer dagligt. Denne indſkrænker ſig ogſaa alene til det, ſom virkelig er fornødent og gavnligt i diſſe Menneſkers Stand og Stilling. Ved Markarbejdet ſkulde de kunne tjene ſaameget, at Institutet derved holdes ſkadesløſt.

I Danmark synes Indførelsen af beslige Fatigskoler at ville møde betydelige Hindringer saavel i Klimaet, som i den almindelig brugelige Agerdyrkning. Ikkun ved et Aalsbrug, der ganske er indrettet efter nyere Grundsætninger, hvor altsaa megen Jord anvendes til Brakfrugter, der skulle renses, og hvor Sædens Lugning og lignende Biarbeider maae finde Sted, kunne Børn stadigen sysselsættes. Disse Sysler for Børnene begunstiges desuden i Schweiz ved Klimaet, der tillader at tage to Afsgrøder i een Sommer, hvilke fra Tid til anden kunne saaes; saa at naar een Afsgrøde er rensset, kan man begynde paa en anden, ligesom den ene ogsaa modnes efter den anden. Under Danmarks Klima vilde det for det første blive vanskeligt at skaffe Børnene stadig og hensigtsmæssig Sysselføttelse Vinteren igjennem; og et Aalsbrug, der ganske var indrettet saaledes, at Børn derved kunde have varigt Sommerarbeide, vilde maaskee heller ikke let findes. Ved de danske Kobbelsbrug, eller ved den sædvanlige Dyrkningsmaade, ved Aving af Rug, Byg og Havre, finde ikkun vorne Mennesker Arbeide.

Desuden kommer ved de Fellenbergske Skoler, langt mere end ved nogen anden Skole-Indretning, alt an paa Læreren; og det ikke blot paa hans Duellighed, men paa hans utrættede Lust til sine Forretninger og paa Dpoffrelsen af hans

hele Tid til Gavn for Børnene, fra hvilke han intet Dieblif kan fjerne sig; en Dpoffrelse, der maaskee endog vilde være endnu sjeldnere at finde, end den Reenhed i Sind og Simpelted i Sæder, der her ere aldeles ueftergivelige Betingelser: — Hvad den egentlige Skole-Underviisning angaaer, da have vi vel, efter det danske Almue-Skolevæsens nærværende Indretning, ingen Trang til flige Læreanstalter. Men, disses Hovedmaal, at skaffe Staten duelige og sædelige Arbeidere, af hvilke ellers en Deel vilde blive lidet værd, og en Deel, forfaldne til Udyder, ganske tabte for Samfundet, opnaaes ikke ved Underviisning alene; dertil hører ogsaa en forstandig Dpdragelse, især beregnet paa itide at vænne Børnene til gavnlig Sysselsættelse. Desaarfsag syntes det ønskeligt, om en Indretning, liig den paa Hofwyl, kunde bringes i Gang hos os, hvorom ogsaa afdøde Geheime-Stats-Minister Grev Reventlow i Aaret 1823 havde gjort Forslag hos Regjeringen.

Paa Grund af hine betydelige Hindringer, maatte imidlertid et Forsøg afgjøre, hvorvidt de Fellenbergske Fattigskoler kunde med Fordeel bringes i Udøvelse i Danmark, og til et saadant Forsøgs Iværksættelse udfordredes nogle Kjendskab til Normal-Indretningen paa Hofwyl.

Ifølge Kongelig Befaling neblagde Directionen for Fonden ad usus publicos, efterat have

raadsført sig med sagkyndige Mænd*), allerundsigst Forestilling over det nærværende Anliggende, hvorefter Hans Majestæt under 22de Febr. 1825 allernaadigst resolverede, at tvende duelige unge Mennesker af Almuestanden, af hvilke den ene maatte forstaae saavel tydsk som dansk, og derfor helst tages fra det Slesvigsk, skulde udvælges til, paa bemeldte Fonds Regning, at gjøre en Reise til Institutet i Hofwyl, for ved personlig Deeltagelse i alle de der foresaldende praktiske Arbejder i Mark og Huus, at blive nøie bekendte med denne Lærestalt, saa at de, efter deres Hjemkomst, kunde, i fornødent Fald, forestaae en lignende Indretning her. Valget faldt paa Seminaristerne P. Møller og P. Schmidt, den første fra det Tøenstrupsk, den anden fra det Lønderisk Skolelærer-Seminarium; begge ansaaes af deres Foresatte for særdeles skikede til at udføre et saadant Hverv, som de og vare villige til at paatage sig.

De tiltraadte Reisen i Begyndelsen af Juni 1825 med et anbefalelsesbrev til Fellenberg, og ankom i Slutningen af samme Maaned til Hofwyl, hvor de bleve særdeles vel modtagne saavel af denne berømte Mand, som af Institutets værdige Lærer, Behrli, og efter 13 Maaneders Ophold der, samt efterat have besøgt nogle andre lignen-

*) Kammeraad J. C. Drewsen og Seminariiforstander Pastor Wegener.

de Læreanstalter i Schweiz, vendte de her tilbage. — I den dem medgivne Instruction var det blandt andet foreskrevet dem, skiftevis hver sin Maaned at sende Indberetning til Directionen for Fonden ad usus publicos om deres Bestjæftigelser og Erfaringer ved Institutet og hvorledes de i det Hele anvendte Tiden der. Disse maanedlige Beretninger indeholde adskillige interessante Bidrag til nærmere Kundskab om denne Læreanstalt og dens Deconomie, isærdeleshed om de landlige Arbeider, som derved foresalde. Forsaavidt Beretningernes Indhold angaae disse Arbeider er det at formode, at Uddrag deraf kan interessere Læserne af disse Tidender, og, med Bedkommendes Tilladelse, meddeles derfor følgende Brudstykker af nogle af Brevene.

Dat. Hofwyl d. 25de Juli 1825.

Den største Deel af Skolen, som for nærværende Tid bestaaer af rigelig 70, var ved vor Ankomst hist og her sydselsat i en Mark, omtrent 16 Edr. Land Agerjord, som i denne Sommer omarbejdes til en Eng. Dette Personale, ældre og yngre, staaer alle umiddelbart under Wehrli's Opfigt og undervises alle af ham. Foruden os ere omtrent 10 = 12, alle af Schweiz's forskjellige Cantoner, som dannes til Skolelærere. Under de ældre af disse tage vi Deel i Underviisning og Arbejde. Omgangen med disse Mennesker er meget behagelig: Redelighed, Tjenstfærdighed og

forekommende Venlighed ere Gjenstande for, og følger af deres Dannelsse. Wehrli staaer imellem dem, ikke alene som Lærer, men som Ven og Fortrolig; den Mindste og den Største bestormer ham lige dristigt og lige lærebegjerligt med endog de ubetydeligste Spørgsmaal. Ved al denne Fortrolighed med sine Elever veed han dog at forskaffe sig en Agtelse, som sjelden nogen Lærer besidder: endnu har jeg ikke hørt eller seet en eneste at være utilfreds med hans Befalinger, langt mindre ikke at efterkomme samme, enhver efter sine Evner. Klædning og Kost ere beregnede paa, at danne sunde og stærke Mennesker: den første er simpel og let: med blottet Hals og Hoved, uden Trøse og med bare Fødder i Skoene gaaer enhver til Arbeidet, ogsaa i den strængeste Soelhed; efterhaanden have vi vænnet os til det samme, og befinde os, efter udstanden Virkning af de hedere Soelstraaler paa disse blottede Dele, vel derved; Kosten er let, men i enhver Ting beregnet paa Sundhed: man har stedse 2 og ikke sjelden 3 Gange Suppe om Dagen; men istedet for Kjød har man Kartofler, Salat og andre Haverter; Brødet bestaaer af Hvede, Rug og Bønner; Smør eller Ost seer man aldrig. Hvormeget denne Forandring af Kosten end ellers har havt Indflydelse paa Legemet, have vi dog stedse været sunde; i Begyndelsen vilde Bønnebrødet og Suppen og Salaten til uvante Tider ikke smage, men Arbeid-

det blev snart Krybber, og siden spise vi næsten mere end de andre, og kan neppe holde ud til Spisetiden. Vores Seng er af det bedste Kjøb, jeg har kjendt: den bestaaer i en Sæf med Spelkavner, en Hovedpude af samme Slags med Pudevaar, 2 Lagener og 2 Tepper; denne behagede os imidlertid strax: man hviler her meget prægtig.

Arbeidet, som man her holder for en Hovedsag, faldt os kun et Par Dage lidt tungt: meget svært Arbeide har man sjelden, men derimod vedholdende 10 Timer om Dagen, nemlig fra $6\frac{1}{2}$ til $11\frac{1}{2}$ og fra 1 til 7. Her arbeides meget nøiagtigt og stedse med mange Menneſker: at dette er Tilfældet, vil man let kunne slutte, da Hofwyls Jorder i det Hele kun bestaaer af 200 Tucharb (omtr. 120 Tdr. Land) og der paa disse arbeide daglig de fleste af Skolen, omtr. 60 og omtr. 30 Daglønnere, altsaa 90 Personer foruden Pigeskolen (22 Elever), som bruges til Eugning, Kartoffelhypning ic. Evende Gange, een Gang i vores Tid, har man allerede høstet Høe paa Engen, og nu har man begyndt med at høste Korn; ellers har vores Arbeide i de 4 Uger og 5-6 Uger før, bestaaet i at behandle de føromtalte cirka 16 Tdr. Land; disse ere nemlig nivellerede, jevnede og Jorden et Par Gange hakket (denne er her meget leret og stærk, og altsaa for sammenhængende til at besaae efter Ploven) een Gang pløiet og atter jevnet og hakket, og endelig besaaet med

Raigræs. De mindre Elever, som ikke kunne føre Hakkem, have været sysselsatte med at samle Steen paa denne Jord, at luge Korn, Urter, Kartofler &c. At det kan være fordeelagtigt, at danne Kornland til Eng, har vel meest sin Grund deri, at denne saavel som den øvrige Eng kan vandes saa ofte man finder dette for godt: Hofwyl ligger paa en Forhøining, og jeg troer fra alle Sider strømmer Vandet ud af denne Forhøining paa de omkringliggende Jorder, derfor har man nu nivelleret og jevnet samme, og Wehrli paastod i en Samtale desangaaende, at den ikke paa anden Maade kunde bringe saa stor Fordeel, som ved at ligge til Eng; man høster den her 3 Gange om Aaret, intet Kreatur kommer paa Marken, endog Kſlet fodres paa Stalden: 52 Kſer, 18 Heste, 20 Stude og 8 Kſler udgjøre Malke- og Arbeidsdyrene og fodres med Kløver. Næsten til ethvert Arbeide har man tildeels kunstige Maskiner, som deels bruges og deels ere her for Forsøgets Skyld.

Tiden forgaaer her paa følgende Maade: man staaer op Kl. 4½ (hele Aaret), undervises fra 5 til 6, spiser ½ Time og gaaer i Arbeide fra 6½ til 11½; nu spiser man til Middag og undervises fra 12 til 1, til den Tid gaaer man igjen i Arbeidet fra 1 til 6 eller 7; fra 6 til 7 er Badetime, sædvanlig to Gange om Ugen; Kl. 7 spiser man og siden undervises til 8½; Kl. 9 er For-

samlings- og Andagtstid og mod Kl. 10 gaaer man til Sengs.

Dat. 30 August.

Siden vor Indberetning af 25 f. M. have vi meest været sysselsatte med Kornhøsten, som begyndte her den 27 Juli. Paafaldende var os i Førstningen den Behandlingsmaade her iagttages ved samme, man meier nemlig Sæden med den blotte Lee, uden Kroge, saaledes at Axene vende fremad, og nu udfordres en Person efter hver Meier, som med Hænderne samle det afmeiede sammen og breder det horizontalt ud paa Jorden; her tørres det, og rives derpaa i smaae Bunker, af Størrelse som en Langhalmstjerv, af disse bindes 4 a 5 til et Neeg, og naar det er bundet, føres det strax hjem. Ved disse Arbeider, saavel som ved alle andre, bliver iagttaget megen Ordren og Nøiagtighed; saaledes skal f. Ex. enhver Optager samle ganske reent efter sig, ved Udbredningen passe, at alle Straaene ligge lige, samt, at de af andet Skaar komme til at hvile med Axene paa Rodenden af Foregaaende, og saa fremdeles.

Naar Sæden er af Ageren, blive de mindre Elever sysselsatte med at sanke Ar, og efterat disse ere opsamlede, blive ligeledes de største Stene opsamlede, og Lugningen af saadanne Planter, som enten blomstre, eller bære Frø, beskæftiger imidlertid de Større, ja man er endog saa stor Fjende af Ukrudtet, at man forfølger Tidse-

Ien henved tre Qvarteer ned i Jorden. De gode Følger af saadanne Arbeider spores ogsaa tydeligt; thi aldrig seer man Hindringer af Stene eller Ukrudt for Sædens Fremvæxt.

Efter at de tvende sidste Forberedelsesarbejder ere foretagne, blive næsten alle Agrene pløiede og besaaede med Hestebønner, som i Efteraaret nedpløies istedetfor en halv Gjødning; iøvrigt blive Hofswyls Jorder drevne efter følgende Schemata i 4 Aar, nemlig: første Aar efter Gjødningen Spelk og Rug, andet Aar Kartofler og Bønner, tredie Aar Sommerspelk og Havre med Kløver isaaet, og sjerde Aar udlagt med Kløver.

De faa Sædearter, man dyrker her, nemlig: Spelk, Rug, Havre, Bønner og lidet Erter, egne sig just ikke til at skaffe Børnene megen Sysselsættelse; man behøver det ikke, fordi det vidtløftige Landbrug, og de mange vorne Arbeidere lade stedse noget Arbeide tilbage for de mindre Elever; man vilde, efter min Mening, med Hør, Hamp, Kommen ic. finde mere passende Landarbeide for de smaae Elever; men det synes, at Landbruget her meest gaaer ud paa, at dyrke de i Huusholdningen meest brugelige Sædearter, for at afgive Føden til den 300 Personer store Befolkning; forresten kan de Arbeider, hvortil Eleverne her bruges, meget godt finde Sted hos os.

I Regnveir bestaae vore Arbeider for nærværende Tid i Lærskning og Baandsnoening. Og

faa Maaden at tærffe paa er forskjellig fra vor; ikke bestomindre ynder jeg dog samme; thi med Pleiler, hvor Slaglen kun er halv saa lang som Handelen, staae 6 a 8 Personer tæt ved hverandre og tærffe meget net efter Takt; imedens de Større foretage disse Arbeider, ere de Mindre sysselsatte med at flætte Straae til Gulvmatter eller Stolesæder, hvilke sidste man veed meget smukt at forarbeide.

Vore Arbeider have i Høsten været meget vedholdende, næsten 16 a 17 Timer daglig, desuagtet er det en Fornøielse at see hvor munter og tilfreds enhver gaaer til sit Arbeide den tidlige Morgenstund, og samme falder os lige saa let, som de Andre, og har i Forening med den sunde Luft en gavnlig Indflydelse paa vort Helbred, saa vi begge leve sunde og glade, og have den Lykke, uden Forskjel, at være Lemmer af Selskabet i enhver Henseende.

Dat. 3 October.

Endskjøndt den egentlige Kornhøst alt længe var forbi, saa ere vi dog alle stedse sysselsatte med at indhøste: de saakaldte Hestebønner blive fildig modne og ere først for 8 Dage siden indhjergete; siden den Tid og endnu i en 2 a 3 Ugers Tid giver den uhyre Mængde Kartofler nok at bestille; disse ere i saadan Mængde, og saa frugtbare for Haanden, at man daglig arbeider 60 til 70 Mennesker.

I Underviisningen er allerede, med Hensyn paa Aarstiden, foregaaet nogle Forandringer. Aftentimen, som før var ved Solens Lys, kan ikke mere benyttes paa samme Maade, fordi den er mørk, og alle Underviisningsstuer behørig oplyste, vilde blive temmelig kostbart; Herr Wehrli har derfor bestemt samme til Hovedregning, ligeledes den tidlige Morgenstund til Hovedarbejde, Forelæsning ic, Elevernes Antal er i denne Sommer været betydeligt, saa man for nærværende Tid tæller over 90 Senge.

Dat. 31 Oct.

Den blide og behagelige Sommer er nu forbi, og den allerede sneedækkede Jura forkynder os en koldere Aarstid; man iler derfor af alle Kræfter med at bringe Mark- og Haveværterne i Forvaring før Vinterens Komme.

Med Kartoffelgravningen, som har vedvaret i næsten 4 Uger, ere vi først blevne færdige sidst i denne Maaned, efter at have bragt et Forraad af henimod 3000 Ldr. i Kjelderne; vi ere nu for nærværende Tid sysselsatte med at optage og bevare Kaalen og Rodværterne, hvilke sidst bestaae i Hvideroer og Gulerødder, som om Foraaret saaes imellem Bygget, der høstes i Juli Maaned. Efter denne Høst blive Stubbene oprykkede uden synderlig Hindring for de spæde Rødder, der nu vore til en betydelig Størrelse.

En af de Underviisningsgjensstande, hvorfor Herr Wehrli i den senere Tid har bestræbt sig meget, er Tegning. Denne bestaaer gjerne i Blomsters og geometriske Tegners Tegning efter Naturen, eller ogsaa deri, at han opgiver Eleverne at tegne et Stykke, overeensstemmende med den Birkreds, for hvilken de dannes, saaledes maae Haandværksdrengene tegne et eller andet af deres Værktøi, og de, der dannes til Landvæsenet, Avlingsredskaber o. s. v. Ved denne hyperlige Øvelse opnaaer man mere end een Hensigt, da den ikke blot tjener som en Opmuntring for Eleverne, men er tillige et herligt Middel til at skjærpe Forstanden og øve Dømmekraften.

Børnens Opdragelse er en ikke mindre vigtig Gjenstand for Herr Wehrli's utrættelige Bestræbelser, end deres Underviisning; og man finder derfor mange vigtige Indretninger, sigtende til at fremme hiin. Saaledes er, med Hensyn til de mindre Børns Uformuenhed til at hjælpe sig selv iblandt Mængden, anvendt Pleiebroderskabet, som bestaaer deri: at enhver af de ældre Elever har en Yngre under sin Opsigt, det vil sige: han skal i Gæt og Alt være ham som en Broder, paasee at han i alle Henseender holder sig reenlig og ordentlig, og med Hensyn dertil lader han Eleven komme for sig hver Morgen, finder han da hans Klæder urene, eller sønderrevne, da er det hans Pligt at besørge samme vadskede eller lappede: og hvis

Elevens Hænder, Ansigt eller deslige Dele findes urene, da gives ham først en broderlig Advarsel, og skalde denne være frugtesløs, meldes det for Herr Behrli, der nærmere tager sig af Sagen; ikke alene den Yngre vænnes herved fra Ungdommen af til Orden og Keenlighed; men ogsaa de Ældre lære nøiere at erkjende Bigtigheden af disse Dyder for Mennesket.

Endvidere er, for at vænne Børnene til huuslig Virksomhed, Enhver overdraget en eller anden Forretning at besørge, saaledes f. Ex. Stuernes Reenholdelse, Opsynet over Avlingsredskaberne o. m. fl., og for at gjøre Eleverne det mere tydeligt, har man optegnet disse Bestillinger i smaae Bøger, som overleveres dem af Huusforvalterne; med disse Forretninger vedblive Eleverne 6 a 8 Uger, da afleveres Bøgerne, og Huusforvalterraadet samles atter for at uddele de omvelede Bøger iblandt Eleverne.

Dat. 2 Dec.

Indavlingen er paa enkelte Kaaletærter nær fuldendt og Arbeidet bestaaer nu deels i Tærkning og deels i Forberedning paa Vinteren. Denne Forberedning strækker sig igjen til alle Landvæsens- og Huusvæsens-Gjenstande: saaledes pløies og (hvor dette ikke kan skee) graves enhver Fod ubesaaet Land, luges enhver Korn-, Græs- eller Klevet-Ager, hvor Ukrud, især med Frø, forefindes, saaledes fyldes alle Brændeskure deels

med Favnetræ og deels med Spaaner, som ere fremkomne ved et i Sommer nyt opbygget Huses Tømring, og saaledes fyldes alle Gjemmer med Korn, Jord- og Træfrugter til 300 Menneskers Føde.

Endskjøndt dette altsammen drives i det Støre, have vi dog som Lemmer af Selskabet her lært at være opmærksomme paa Smaating; Hr. v. Fellenbergs Grundsætning er: alene for Dpdragelsens Skyld at være og at gjøre opmærksom ogsaa paa de allermindste Smaaefordele, og man har ogsaa her Leilighed at see, hvorledes af Sparksomheden i det Smaaee kan fremstaae Sparsomhed i det Større. Paa denne Maade ere af Urfamlingen fremstaaede flere Tønder Spelk, hvilken her er meget dyr (8-10 Rbdlr. pr. Tønde); ere ved omhyggelig Dpsamling af Kartoflerne fremstaaede Snefe Tønder mere end i andet Fald; ja ved Dpmærksomhed og Dmsorg staaer Marken stedse frugtbar her, og kjendes i lang Afstand fra de omliggende Marker. Ukrubdet er overvundet og overvindes daglig. Sa, Hofwyl er et Mønster for Landvæsenet og derved for Landmænds Dpdragelse.

Ogsaa Havedyrkningen, dette virksomme Dannelsesmiddel i Anstalten her, er for en kort Tid nedlagt. Denne tjener især til nærmere og paa en virksom Maade at vise Eleverne Fordelen af idelig Flid og Sparsomhed. Af den dem over-

ladte Havejord har hver Elev et lidet Stykke, hvoraf han selv nyder Fordelen. Denne Fordeel er Frugt af deres egen og særdeles Flid, kun enkelte Fritimer overlades dem til disse Havers Dyrkning, der gives dem liden eller ingen Anvisning, enhver maa selv danne sig Planen for den fordeelagtigste Dyrkningsmaade af sin Have. Disse Haver prange om Sommeren ikke med Blomster eller Kunstværter, kun for Deconomien finder man her noget Skjont, enhver Gærtchen tilraaber Betragteren: Benyt Pladsen og Tiden. De meest indbringende Haveværter, som dyrkes her, blive under Hr. Wehrli's Opfigt afleverede til de forskjellige Kjøkkener, og Hr. v. Fellenberg betaler enhver hans Regning ud ved hvert Nytaar. Ved den hele Dyrkning af disse Smaaehaver anvendes streng Sparsommelighed; saaledes samler en der til hver Morgen ansat Elev den fornødne Gjødsning paa de forskjellige Veie til alle Sider fra Gaarden.

Dat. 4 Januar 1826.

Indtil 26de f. M. var her ingen Vinter, saa Markarbeiderne ere indtil samme Tid stedse bleve fortsatte, saaledes ere Engene bleve jævne, de magre Steder gjødede og overalt forsynede med Bandgrøfter; Compostdyngerne omkastede og flere Forberedelsesarbejder iagttagne; nu derimod, da Sneen har lagt sit Dække over Jorden, er Tærskningen et stadigt Arbeide for de Større, imedens

Straaefletning, saavel som andre smaae huuslige Syssler beskæftige de Mindre.

Stedsdeeltage vi med vore Medbrødre i Arbeidet, og vor gode Lærer, Hr. Wehrli, gjør alt for at skaffe os Bekjendtskab med de forskjellige Arbeider, som forekomme, deels ved at sætte os under Andres Opsyn for af dem at modtage Underretning om Arbeidets Styrelse o. s. v., deels ved at anbetroe os Opsyn over Afdelingerne for derved at øve og vænne os til igjen at underrette Andre; saaledes forestaae vi for nærværende Tid hver en Afdeling ved Lærskningen. Ved denne afserlende Virken høste vi den store Nytte at øve os i Arbeidet selv, som ogsaa i Bestyrelsen af samme. Overalt holdes Landvæsenet her for et meget vigtigt Opdragelsesmiddel, og intet Arbeide drives derfor alene mekanisk, endogsaa de Mindste blive stedsde underrettede om det nærmeste Diemed for ethvert Arbeide. Hensigten heraf er at bibringe enhver grundige Kundskaber i Landvæsenet, derfor har ogsaa Hr. Wehrli i den senere Tid begyndt at gjennemgaae den theoretiske Agerdyrkningslære, hvorefter omtrent Hofsvyls Forder blive drevne.

Dat. 2 Febr. 1826.

Da Vinteren uafbrudt vedvarer, stride vore Arbeider frem i deres sædvanlige Gang. Disse bestaae for de Større i Lærskning og for de Mindre i Straaefletning, Strømpestriking og andre saadanne Stuearbeider. Noget særdeles Skjønt

finder man her i Vinteren: siden den 26 Decbr. har Jorden været bedækket omtrent med $\frac{1}{2}$ Alen Sne; i den Tid har det heller ikke gjort Mine til Is, Frosten har dog ikke været meget stærk: kun i de første Dage af Januari viste Thermometret 12-14 Gr., ellers kun omtrent 6 Gr. Kulde; Vinden har i al den Tid ikke været saa stærk, at den har forrykket Sneen af sit første Leie, saa roslig, saa majestætisk ligger hele Naturen i sin Slummer og viser os næsten hver Dag det Skønne af denne Karstid, som i Dannemark kun under gunstige Omstændigheder bliver Naturvennen til Deel.

Vores Samliv med de gode Menneſter i vores Kreds fortsættes ogsaa endnu paa den sædvanlige gode Viis.

Allerede for længe siden frydede man sig til det nye Aar, og man fortalte os med inderlig Glæde, hvorledes Hr. Fellenberg da besøgte os og uddeelte Nytaarsgave til hver af Eleverne, samt at han til samme Tid betalte dem de Regninger, som enhver for de indleverede Haveproducter forrige Sommer har afgivet til Bureauet. Dette Besøg pleier ellers at finde Sted paa Nytaarsdag, men i Aar blev det udsat til den 21de f. M. Hr. v. Fellenberg kom og blev modtagen med Hjertelighed: mere sand Urefrygt kan dog vel neppe Noget forskaffe sig blandt sine Medmenneſter, end Hr. Fellenberg har erhvervet sig i sin Omgiſſe: ethvert Ord, enhver Mine har et vægtigt Indtryk

paa hver især; han meddeelte os først sine Bemærkninger over det forbigangne Aar, siden blev enhver af Eleverne fremkaldt, for at modtage sin Glids Løn med Hensyn til sin Havedyrkning og foruden dette en efter Omstændighederne passende Nytaarsgave. De, som havde været heldige i deres Havedyrkning, opmuntrede han til fortsat Flid og udbetalte dem med Glæde deres større Regning; de andre, hvis Regning var liden, maatte modtage Trettesættelse, at de ikke havde godt aargret med deres Pund. Ved Uddelelsen af Nytaarsgaven blev meest taget Hensyn paa deres Alder.

De Gjenstande, hvorover han i sine Bemærkninger underholdt sig med os i en skjøn sammenhængende Tale vare: Reenlighed paa Sjæl og Legeme, Orden i sine Sager og Forretninger.

Dat. i Mai 1826.

Saa vel Aarstiden som det særdeles gunstige Veir lig have nu forandret vore Sysler; de huuslige Arbeider ere ophørte og Markarbeiderne have allerede i lang Tid været Gjenstanden for vor Virksomhed, i Særdeleshed have Engenes Forbedring i den senere Tid udgjort en Hovedgjenstand for samme. Det synes overalt som man i disse Aaringer mere vender sig fra Agrenes til Engenes Forbedring, formodentlig fordi hine allerede ere bragte i en saadan Tilstand at ingen betydelige Forbedringer kan finde Sted med samme, men

kun en passende Bebligeholdelse. Dymærksomheden er derfor desto mere henvendt paa Engene og flere Midler anvendte til deres Forbedring, saaledes ere de i dette Aar næsten overalt blevne gjødede og Jord paaført dem (i det Hele er Engenes Overflade, bestaaende af omtrent 50 Tdr. Land, i Hr. v. Fellenbergs Tid, til deres Forbedring, paaført god Jord af en Fods Høide); de sumpige Steder ere overalt bragte i en ypperlig Tilstand. Den strænge Orden, hvormed dette Arbeide udføres, giver os atter et tydeligt Beviis paa, at et fornuftigere Landbrug her finder Sted, end i vort Fødeland i Almindelighed, idet man her betragter Landvæsenet fra et høiere og vigtigere Synspunkt og stedse søger at bringe det til et endnu høiere Punkt; vel er det efter Egnens Beskaffenhed og den store Nøiagtighed, som her iagttages, forbundet med megen Nøie og Bekostning, men Erfaring viser ogsaa, at Jorden ved en fornuftig Behandling i Fremtiden rigeligen lønner sin Bearbejder med Belsignelse for Umagen; et skjønt Exempel herpaa finde vi i de, forrige Aar anlagte Enge, der nu staae i deres skjønneste Flor og love en riig Høst.

For nogle Dage siden have vi begyndt at lægge Kartofler, et Arbeide, som, efter Maaden, hvorpaa det her foretages, er særdeles findrigt. Efterat Jorden er givet den tilbørlige Tilberedning, tages, alt med Hensyn til Stykkets Længde,

een eller flere sammenflagne Rægter, hvorpaa ere malede sorte Streger, der bestemme Afstanden mellem Hullerne, foruden dette har enhver en $1\frac{1}{2}$ Alens lang Stok, hvormed han, hvergang naar en Rad er færdig, maaler for at bestemme Radernes Afstand, ved hver Ende af Stykket bliver nu viseret og Rægterne flyttede ud til Stokkene, her maa iagttages, at Rægterne altid lægges saaledes, at Stregerne komme for Midten af de sidstgjorte Huller; idet man nu med Hauen (et Slags Hynpejern) gjør de nye Huller, tilbækkes i det samme de forrige med den ophakkede Jord, og paa denne Maade fortfares. Ved dette Arbeide ere alle lige meget beskjeftigede, de Større med at grave Huller og de Mindre med at lægge Kartoflerne i samme. Altsaa ogsaa dette Arbeide tjener som Dydragelsesmiddel, idet Eleverne, ved den Regelmæssighed, som her iagttages, blive vante til Orden og Nøiagtighed, og saaledes gives her mange Arbeider, der have et dobbelt Diemed.

Førend Møller og Schmidt forlode Hofwyl, havde de, under Fellenbergs og Wehrli's Beileddning, udkastet en Plan til Anvendelsen her i Landet af den Underviisnings- og Dydragelsesmaade, hvormed de nu vare blevene fortrolige, hvilken Plan de ved deres Hjemkomst indleverede til Di-

rectionen for Fonden ad usus publicos. I Sommeren 1827 bleve de, efter Kongelig Befaling, satte i Virksomhed paa en til Sorø Akademies Gods hørende Bondegaard, hvor en Fattigsskole, efter den her omtalte Methode, ved dem er indrettet. Denne Forsøgs-Anstalt, hvorover den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler allernaadigst overdroges Bestyrelsen, begyndte sin Virken med 10 Drengene, og da den endnu er i sin Barndom, vil først Tiden lære, hvad Held den skal have.
